

OSVETLJEVANJE KOT PREDMET GEOGRAFSKEGA SPOZNAVANJA MEST (NA PRIMERU KOPRA)

Vladimir Drozg

dr., profesor geografije in zgodovine, izredni profesor
Oddelek za geografijo
Filozofska fakulteta
Univerza v Mariboru
Koroška cesta 160, SI-2000 Maribor, Slovenija
e-naslov: vlado.drozg@uni-mb.si

UDK: 911.37

COBISS: 1.01

Izvleček

Osvetljevanje kot predmet geografskega spoznavanja mest (na primeru Kopra)

Prispevek govori o osvetljevanju mesta in geografski interpretaciji tega pojava. Oblikovanje nočne podobe mesta je pomemben del mestnega imidža. Geografski pristop k spoznavanju tega pojava se omejuje na vprašanja zakaj se osvetljuje, kako je osvetljeno in kdo osvetljuje. Spoznavanje osvetlitve je prikazano na primeru Kopra.

Ključne besede

svetloba, osvetljevanje, urbana geografija, Koper

Abstract

Lightening of the city as a subject of geographical research (case study of Koper)

The paper deals with the illumination of the city and the geographical interpretation of this occurrence. The lit-at-night aspect of a city plays an important role in creating its image. A geographical interpretation of the city illumination thus focuses on three issues: why to illuminate, how to illuminate and who illuminates. This paper offers a discussion about the light and illumination of the city of Koper.

Key words

Ligh, lightening, urban geography, Koper

1. Uvod - opredelitev teme in namen

Osvetljevanje mesta pomeni oblikovanje njegove nočne podobe, sredstvo za to sta svetloba in svetilo. Življenje v velikih mestih se ne ustavi z nočjo, nasprotno, v določenih predelih se celo intenzivira, zato postaja nočna podoba naselij enako pomembna kot dnevna. Dojemanje okolja se prav tako ne konča s sončnim zatonom - tehnološke možnosti ustvarjanja umetne svetlobe povzročajo nenehno izpostavljenost sporočilom iz okolja. Kot pravi Urry: "Živimo v družbi spektaklov, kjer so tudi mesta postala raznolik in kolektivni spektakel ... izmed človekovih čutil je najbolj izpostavljeno vizualno zaznavanje" (Urry 2011, 349). V mestih lahko prepoznamo množico pojavov, v katerih ima (umetna) svetloba pomemben delež: estetizacija urbanega prostora, komercializacija javnega prostora, informatizacija javnih površin (Faßler et al 2006, Hasse 2008). V vseh primerih je svetloba sredstvo za doseg doživljajskih, urbanističnih in komercialnih ciljev. Tudi v slovenskih mestih lahko prepoznamo oblikovanje njihove nočne podobe s pomočjo svetlobe. Pri tem izstopa Koper, kjer je nova osvetlitev zasnovana velikopotezno in, za slovenske razmere, inovativno. V prispevku želimo na primeru osvetlitve Kopra pokazati geografsko razsežnost tega pojava, in sicer v morfološkem in kulturno geografskem smislu. Opozoriti želimo na svetlobo kot del fizičnega prostora, pa tudi na fenomenološko pojmovanje, na podlagi katerega nastaja poseben socialni prostor prebivalcev in obiskovalcev mesta.

2. Izhodišča za spoznavanje osvetlitve mest

Luč in osvetljenost imata, antropološko vzeto, doživljajski, simbolni in estetski pomen. Luč je nepogrešljiv del bivalnega in delovnega okolja, kot prisposodbo jo najdemo v umetnosti in sporazumevanju, nasprotje med temo in svetlobo, med dnevom in nočjo, je ena najbolj prvinskih oblik doživljanja sveta. Zato ne preseneča, da sta osvetljevanje in umetna svetloba (ter s tem povezane barve) vse pomembnejši del tega estetiziranega sveta. V doživljajskem smislu je svetloba pomembna pri vzpostavljanju vzdušja, v okviru katerega dojemamo osvetljeni objekt in neposredno okolico. Pravimo, da je svetloba odločilnega pomena pri izgledu (na strani objekta) in pri dojetanju (na strani subjekta). Slednje pomeni, da je od načina osvetlitve odvisno, kako objekt in neposredno okolico dojemamo, pa tudi, kaj nam osvetljeni objekt sporoča. (Umetna) svetloba je medij, ki prostor členi v pomenskem in simbolnem smislu, vanj vnaša novo vsebino, ki je podnevi ne občutimo. „Človek vidi stvari samo zato, ker so osvetljene. Vidi oblike in barve, misleč, da vidi stvari. Vendar jih vidi le toliko, kolikor so osvetljene.“ opisuje pomen svetlobe in osvetlitve Massimo Scaligero (Scaligero 1994, 13-15). Osvetlitev, svetloba in svetila imajo prostorske učinke – svetloba oblikuje stvari, naredi jih vidne (ali nevidne), sooblikuje prostor in mu daje poseben pomen. Vendar: osvetlitev je artefakt, rezultat človekove presoje o tem, kaj osvetliti in kako. Zato pojmuje Böhme luč kot modifikacijo prostora (Böhme 1998, 38). Iz nakazanih pomenov svetlobe in osvetljevanja lahko povzamemo, da se (geografsko) spoznavanje tematike osredotoča na štiri vsebine: *zakaj* je osvetljeno, *kako* je osvetljeno, *kaj* je osvetljeno in *kdo* osvetljuje. Naštete vsebine imajo prostorsko razsežnost in so prostorsko relevantne. Kot bo prikazano v nadaljevanju, je svetloba sredstvo prostorske členitve mesta. Hkrati imajo te vsebine socialno razsežnost – dojetanje svetlobe je, tako kot dojetanje celotnega okolja, socialno in kulturno pogojeno (več o tem glej Body-Gendrot 2011, 606-616). Osvetlitev je lahko kriterij za opredeljevanje osebnega prostora (na nivoju posameznika) oziroma element, ki vzpostavlja socialni prostor (na nivoju skupnosti). Teoretska podstat tega je

doživljanje prostora v smislu fenomenološkega dožemanja, pri čemer se sprašujemo o sporočilnosti razmer v prostoru. Drugo teoretsko izhodišče je pojem „bivanje“ v fenomenološkem smislu. O prostorskih razsežnostih bivanja vemo veliko več na splošni, deklarativni ravni, kakor v podrobnostih. Mar ne obsega pojem „bivanje“ poleg bivalne enote (stanovanje, del naselja, naselje) in statističnih kazalcev, s katerimi je ta prikazana (gostota, opremljenost, velikost), še estetiko bivalnega okolja, občutenje domačnosti, identitetne povezanosti s stanovanjem? Te vsebine imajo prav tako prostorsko dimenzijo! Doživljanje prostora iz vidika njegove izraznosti (kaj ureditev sporoča) je zgolj na subjektivnih elementih sloneča interpretacija fizičnega prostora.

3. Osvetlitev kot simbolni in pomenski element mesta

Osvetljenost mesta ima več namenov:

- Varnost. Osvetljenost prometnic in drugih javnih odprtih površin je namenjena večji varnosti v prometu, kot preventiva proti nasilništvu, vandalizmu in drugim oblikam kriminalitete. To je bil eden od razlogov za osvetljevanje mest. Varnost je gotovo primarna funkcija osvetlitve starega dela mesta Koper, kar sklepamo po razmestitvi in vrsti svetilk, saj je neosvetljen del ulice med dvema svetilkama zelo majhen. Podobno je v stanovanjskih območjih v Smedeli in Žusterni, kjer so osvetljene samo ulice, ne pa tudi grajeni objekti.

- Orientacija. Eno od vodil urejanja mest je vzpostaviti mrežo orientacijskih točk, z namenom boljšega dožemanja okolja. Potreba po orientaciji ponoči je enako pomembna kot podnevi. Kot elementi orientacije (podnevi) služijo vertikalni poudarki, robovi, monumentalni objekti, osi, deli naravnega okolja (Lynch 1984). Glavno sredstvo za orientacijo ponoči pa je osvetljenost orientacijskih točk - ključnih objektov, vertikalnih poudarkov, prometnih poti in delov naravnega okolja. V Kopru je veliko več osvetlitve namenjene orientaciji v novem, poslovnem delu mesta, kakor v historičnem.

- Poudarjanje grajene strukture. Z osvetlitvijo je mogoče poudariti objekte, ki ustvarjajo identiteto mesta, na primer kulturne spomenike in objekte javnih ustanov. V novejšem času so osvetljeni tudi sedeži velikih podjetij, ki na ta način opozarjajo nase. Poleg monumentalnih objektov so pogosto predmet osvetlitve skupine objektov, ki so del identitete in pejzaža, kot na primer obzidja, mostovi, deli naravnega okolja (obala, vzpetine, previsne stene), tehnični spomeniki. Namen tega je narediti jih vidne, prispevati k orientaciji in prepoznavnosti. Na ravni posameznika bi lahko dejali, da je namen osvetljevanja ustvariti poseben prostor, katerega posebnost bo posameznik zaznal. Kajti, kot pravi Ludwig Fromm, izraz stvari povzroči določen vtis na strani opazovalca (Fromm 2008, 79). Tudi v Kopru je nekaj objektov osvetljenih s tem namenom – deli obzidja, mestna vrata in trg za njimi ter nekatere palače v mestnem jedru.

- Oblikovanje ambientov in vzpostavljanje posebnega vzdušja. Z osvetlitvijo je možno doseči posebno vzdušje v okolici osvetljenih objektov. Ludwig Fromm navaja, da ustvarja kakovost grajene strukture v prvi vrsti vzdušje, ki jo prostorska ureditev vzbuja, ne pa arhitektura sama, kot je razširjeno mnenje (Fromm 2008, 92). Vzpostavljanje posebnega vzdušja je še posebej pomembno na ulicah, trgih, zelenih površinah in pred monumentalnimi objekti, kjer se običajno zadržuje več ljudi. Tovrstne osvetlitve je v Kopru več. Najmarkantnejša je ob obali in na prometnem obroču ob srednjeveškem mestu ter ob vpadnicah v mestno središče. Poseben ambient je vzpostavljen tudi na osrednjem trgu v starem delu mesta, kjer Pretorska palača in nasproti stoječa Loža s pritajeno osvetlitvijo izstopata iz skoraj

neosvetljene okolice. Omeniti velja še osvetlitev mogočnih in simbolno pomembnih dreves, palm, platan in oljk, ki prav tako dopolnjujejo podobo mesta.

4. Osvetlitev kot prostorski poudarek

Luč mora osvetljevati objekt, v kolikor ga želimo dojeti. Doživljajski potencial osvetljevanja lahko ovrednotimo le, če presojamo osvetljenost objekta. Gre za ustvarjeno realnost, kot to imenuje Hasse (Hasse 2004, 424), ki nekaj na svojstven način sporoča. Poleg podobe (izgleda) osvetljenega objekta je relevanten še simbolni pomen osvetljenega objekta. Za različne namene osvetljevanja se uporabljajo različne vrste osvetlitve, različni tipi svetil, različna barva svetlobe, različna razmestitev (položaj) svetil in različna moč svetilnih teles. Seveda se različni načini osvetlitve in različne funkcije osvetljevanja ne izključujejo povsem, pa vendar je za dosego posebnega ambients potrebna drugačna osvetlitev od tiste, ki je prvenstveno namenjena varnosti. V Kopru smo prepoznali naslednje vrste osvetlitve.

- Nevtralna osvetlitev – v to skupino sodi osvetlitev ulic in drugih javnih odprtih površin, katere namen je zagotavljanje varnosti in orientacije. Takšna osvetlitev se razlikuje od dekorativne ulične osvetlitve, kjer je zaznaven še oblikovni učinek. V Kopru so nameščene običajne viseče in stenske svetilke, ki sevajo belo do rumeno svetlobo. Z nevtralno osvetlitvijo je osvetljena večina ulic v mestnem središču in v stanovanjskih soseskah na robu mesta.

- Usmerjena osvetlitev – ta osvetljuje izbrani objekt s svetlobnim snopom (običajno z žarometom). Osvetljeni objekt izstopa iz neosvetljene okolice, zato je jasno viden in prepoznaven. Pogosto je poseben učinek dosežen s svetlobo različnih barv, pomemben je tudi položaj svetila. To je lahko oddaljeno, lahko pa je skrito v objektu, zaradi česar je vidna samo silhueta objekta. Posebna oblika usmerjene osvetlitve v Kopru je osvetlitev pomolov v Luki. Ker je vrsta osvetlitve povsem prilagojena funkciji (proizvodnemu procesu), je v nadaljevanju ne obravnavamo. V Kopru so z usmerjeno svetlobo osvetljeni samo nekateri identitetni objekti, med njimi nekdanja tržnica soli Taverna, vrata v srednjeveško mesto Muda, Pretorska palača, objekt Lido in grad v Semedeli.

- Izstopajoča osvetlitev je osvetlitev, katere vir svetlobe je objekt sam. Takšne so svetlobne reklamne table. Največ jih je v novem delu Kopra, na območju Bonifike in Škocjana. Nakupovalna središča so praviloma osvetljena na izstopajoč način. Veliko je primerov, ko je svetlobno telo del fasade, kar ustvarja vtis svetlečega objekta.

- Pritajena (dekorativna) osvetlitev – ne osvetljuje, temveč razsvetljuje, opozarja na objekt, zarisuje njegove konture, lahko pa stoji sama zase kot svetlobno telo. Takšna osvetlitev ni vpadljiva, njen namen je opozarjati, ustvariti vzdušje in oblikovno nadgraditi ambient. V Kopru je pritajene osvetlitve največ ob prometnicah na robu srednjeveškega mesta, kjer je osvetljen drevored palm, na pomolu oziroma ob obali v mestnem središču, najdemo jo tudi na nekaterih rondojih ter na nastajajoči promenadi, kjer z modro in belo svetlobo v spodnjem delu uličnih svetilk prispevajo k barvitosti ulice. Na pritajen način sta osvetljena še vodometna – eden v krožišču, drugi pa v parku ob mestni tržnici.

Slika 1: Nevtralna in dekorativna osvetlitev v Kopru.

Vir: avtor.

Slika 2: Izstopajoča in usmerjena osvetlitev v Kopru.

Vir: avtor.

Na podlagi vrste osvetlitve je umestno vprašanje, kaj predstavlja identiteto Kopra? Predpostavljamo, da je osvetljeno tisto, kar bi naj bilo videno in prepoznano kot mestna posebnost. Pri tem se omejujemo predvsem na prtajeno, usmerjeno in izstopajočo vrsto osvetlitve, saj je človekova presoja, kaj osvetliti, pri tem najbolj izražena. Ugotavljamo naslednje:

- Največ dekorativne osvetlitve je ob obali, na stiku med morjem in mestom. Izstopa osvetlitev valobrana, ki z barvo svetlobe in obliko svetil daje temu predelu poseben značaj. Posebnost je barva svetlobe, ki ima izključno dekorativni pomen, saj pomola ne osvetljuje, temveč razsvetljuje, vzbuja pozornost. Podobna je osvetlitev obalne poti med starim mestom in Smedelo, čeprav ni tako dekorativna in barvita. Je pa toliko nenavadna, da ustvarja privlačno promenado. V tem pogledu je način osvetlitve bistven element javne odprte površine, ki bi brez svetlobe in

svetil ostala manj atraktivna. Zaradi dekorativne osvetlitve izstopa tudi drevored palm, kar bi lahko razumeli kot poudarjanje sredozemskosti mesta. Palma ima močan simbolni pomen, v mitologiji je znamenje zmage, vzpona, preporoda, nesmrtnosti (Chevalier 1993, 432); v tem kontekstu bi osvetljen drevored palm lahko razumeli kot način manifestacije mesta.

- Dekorativno osvetljena je prometnica okoli srednjeveškega Kopra, ki je opremljena z modernim tipom svetil, talno osvetlitvijo palmovega drevoreda in modro – belo svetlobo, ki sveti iz spodnjega dela stoječih svetilk. Dekorativno osvetljeni sta še krožišči ob mestnih vpadnicah. Krožno pot okoli srednjeveškega dela mesta dopolnjujejo barvne svetilke, s pritrjeno svetlobo osvetljeno obzidje in talne svetilke. Takšno osvetlitev razumemo kot jasno ločnico med starim in novim delom mesta ter kot zametek mestne promenade.

- Glede na osvetlitev je pomemben del koprške identitete komercialni del mesta z nakupovalnimi središči in objekti javnih služb. Tod prevladuje izstopajoča osvetlitev, ki opozarja na gospodarske subjekte. Če sklepamo po številu nakupovalnih središč, velikosti komercialnega območja in očitnem oblikovalskem presežku objektov, tudi zaradi uporabe svetlobe (dekorativna osvetlitev krožišč in fasad), daje mesto vtis razvitega regionalnega središča z dejavnostmi nadregionalnega pomena. Nevtralna in dekorativna osvetlitev prometnic vzpostavljata številne orientacijske točke in vozlišča, kar je ena od značilnosti avtomobilskega mesta. Zaradi osvetlitve je tipološko poenotena zasnova nakupovalnih središč videti atraktivnejša.

- Značilnost osvetljevanja Kopra je oblikovni presežek v osvetljevanju prometnic, ne pa javnih odprtih površin ali identitetnih objektov. Največ dekorativne osvetlitve je ob prometnih poteh, tako ob prometnem obročju okoli starega mesta, kot ob vpadnicah v mestno središče. Lahko bi dejali, da je osvetlitev bolj kot pešcem in sprehajalcem, namenjena motoriziranim obiskovalcem. Sprehajalci lahko doživljajo slikovitost nočne podobe mesta predvsem na obali.

- Opozoriti je potrebno še na območja, kjer prevladuje nevtralna osvetlitev. Takšna so stanovanjska območja Semedela, Žusterna in Škocjan ter rob mesta. Na območju, ki je veliko za dva stara Kopa, je osvetljen z usmerjeno osvetlitvijo samo grad (vila) v Semedeli, najti je moč še nekaj iztopajoče osvetljenih gospodarskih objektov, vsa ostala osvetlitev je nevtralna. Takšna ureditev kaže, da kot mesto pojmuje samo trgovski in historični del. V stanovanjska območja pa potreba po prepoznavnosti in dekorativnosti bivalnega okolja še ni prodrla.

- Med značilnostmi osvetlitve Kopra je množica neosvetljenih kulturnih spomenikov v mestnem jedru, ki v temnem delu dneva, z izjemo Pretorske palače in nasproti stoječe Lože, ne iztopajo v mestni podobi. Osvetljeni so toliko kot druge stanovanjske hiše. Takšno stanje si razlagamo na dva načina: ali v procesu osvetljevanja še niso prišli na vrsto in je zgolj vprašanje časa, kdaj bodo tudi mestne palače zasijale v dekorativni osvetlitvi, ali pa gre za načrtno ustvarjanje kontrasta med osvetljeno obalo in temnim srednjeveškim jedrom, v smislu upoštevanja kontinuitete osvetljevanja iz preteklosti, ko so bila srednjeveška mesta neosvetljena.

5. Osvetljevanje kot element členitve mesta

Različni načini osvetljevanja prispevajo k različnem dojetanju posameznih delov mesta ponoči. V Kopru lahko ločimo vsaj štiri območja, kjer se predmet in način osvetlitve močno razlikujeta:

- Minimalistična osvetlitev mestnega jedra. Kot je bilo že omenjeno, je to osvetljeno le z nevtralno osvetlitvijo ulic in usmerjeno osvetlitvijo redkih identitetnih objektov.
- Dekorativna osvetlitev cestnega obroča okoli starega jedra in vpadnic v mesto.

- Izstopajoča osvetlitev komercialnega dela mesta.
- Nevtralna osvetlitev stanovanjskih območij na robu mesta.

Relevantno pri tem je razmerje med podobo mesta podnevi in ponoči. Gre za vprašanje, koliko je dnevna podoba mesta skladna z nočno podobo; povedano drugače: ali osvetlitev mesta sledi dnevni podobi in jo nadgrajuje, ali pa gre za dve „sliki“, dnevno in nočno. Primerjava med (makro) morfološko - fiziognomskimi deli mesta, kakršne zaznavamo v Kopru podnevi in ponoči, pokaže nekaj razhajanj:

Preglednica 1: Morfološko fiziognomski deli mesta, kakršne zaznavamo podnevi in ponoči.

Vir: avtor.

Podnevi	Ponoči
Staro mesto	Obroč okoli starega mesta
Komercialno poslovni del	Obala
Rekreacijski del	Komercialno poslovni del
Komunalni del ob tranzitni cesti	Luka
Stanovanjska območja	
Luka	

Podnevi zaznavamo večje število morfološko-fiziognomskih predelov kakor ponoči, kar pomeni, da nekateri deli mesta ponoči niso vidni. Morda najočitnejše je razhajanje ob glavni silueti – podnevi izstopa silhueta mesta na otoku z dvema vertikalama (cerkvenim zvonikom in stanovanjsko stolpnico), v nočni silueti pa topografskega položaja ne začitimo, ker stari del mesta ni osvetljen. Pač pa kljub pritajeni osvetlitvi izstopa obala in izstopajoče osvetljen komercialni del mesta, kar pa v dnevni veduti ni tako očitno.

Slika 3: Razlika med dnevno in nočno podobo mesta; v nočni veduti staro mestno jedro ni vidno.

Vir: avtor.

Še večja je razlika med identitetnimi objekti v starem delu mesta in objekti, osvetljenimi z usmerjeno osvetlitvijo. Z usmerjeno osvetlitvijo osvetljenih objektov je zelo malo, zato menimo, da je razkorak med osvetljenim in vrednim osvetlitve velik. Podoben vtis, vendar v obratni smeri, ponuja osvetlitev prometnic, ki vodijo proti središču. Zaradi nevtralne in dekorativne osvetljenosti prometnic, je vtis o monumentalnosti mesta ponoči večji kot podnevi. Izpostaviti je potrebno še osvetljenost stanovanjskih predelov, kjer najdemo samo nevtralno osvetlitev

prometnic, čeprav je na območju več ambientov, katerih nočna podoba bi nadgradila zasnovo stanovanjskih sosesk in poudarila naravno kuliso mesta.

6. Osvetljevanje kot medij kapitala in javnega interesa

Osvetljevanje je del mnogih gospodarskih dejavnosti, ki skušajo s svetlobo opozarjati na svojo prisotnost; na ta način lahko razumemo osvetljevanje nakupovalnih središč, poslovnih objektov in najrazličnejše svetlobne reklame s komercialno vsebino. Kdo osvetljuje in s tem oblikuje mesto ter po kakšnih načelih? Hasse govori o „ekonomiji estetizacije“, s čemer želi izpostaviti gospodarski interes pri osvetljevanju in način, kako se ta v prostoru pojavlja (Hasse 2008: 129). Osvetljevanje je stvar javnega interesa predvsem pri zagotavljanju varnosti ter pri oblikovanju nočne podobe ter stvar zasebnega (komercialnega) interesa, kamor sodi (samo)osvetljevanje poslovnih objektov in gospodarskih delov mesta. Glede tega lahko v splošnem, pa tudi v Kopru, ločimo naslednja območja:

- Stanovanjska območja in staro mestno jedro, kjer je prisoten javni interes, zato prevladuje tod nevtralnno osvetljevanje, brez dekorativnega presežka.
- Nakupovalna središča in gospodarski deli mesta, kjer je močnejše izražen komercialni interes zasebnega kapitala, zato več izstopajočega osvetljevanja ter osvetljeni objekti gospodarskih družb.
- Obala, kjer se pojavljata javni in komercialni interes, zato dekorativna in izstopajoča osvetlitev, ki prispevata k atraktivnejši nočni podobi mesta.

7. Zaključek

Osvetljevanje je pomemben element mestne podobe. Obstaja več razlogov zakaj mesto osvetljevati; poleg varnosti so geografsko najbolj merodajni orientacija, lep videz ter poudarjanje identitetno pomembnih objektov. Za doseg tega obstajajo različne vrste osvetljevanja, opredelili smo nevtralen, izstopajoč, dekorativen in priten način. Glede na vrsto osvetljevanja in predmet osvetlitve, lahko mesto razčlenimo na območja, kjer prevladuje določena vrsta osvetlitve. Če osvetljevanje mesta razumemo kot rezultat presoje, kaj osvetliti in kako, lahko v tem prepoznamo še sporočilo, ki ga nosilci osvetljevanja posredujejo prebivalcem in obiskovalcem mesta. To sporočilo ima zagotovo tudi kulturno in socialno razsežnost, kar je še dodaten argument za geografsko spoznavanje osvetljevanja mesta. Velja pa tudi naslednje spoznanje: neoblikovana nočna podoba mesta pomeni siromašenje njegovega videza in prikrajšanost prebivalcev za doživljanje simbolnega pomena luči in grajenega okolja ponoči. In še: ne vključevnje nočne podobe mesta v (geografsko) spoznavanje pomeni pomanjkljivo vedenje o zgradbi mesta in človekovem oblikovanju prostora.

Omeniti je potrebno še ekološko dimenzijo osvetljevanja. Iz prispevka bi lahko nastal napačen vtis, da se ne zavedamo potrebe po premišljeni uporabi in varčevanju z energijo ter zmanjšanju svetlobnega onesaženja. Po izkušnjah izvedenih projektov v tujini, je mogoče s sodobnimi tehnikami osvetljevanja, porabo energije zmanjšati, ob hkrati boljši osvetlitvi ulic in objektov (Schmidt 2006, 230). Zavzemanje za načrtovanje nočne podobe mesta ne pomeni zapostavljanje skrbi za okolje in sonaravno urejanje mest. Tako kot bi bilo napačno zaradi varovanja okolja odpovedati se pozitivnim učinkom osvetljevanja, bi bilo napačno ob osvetljevanju spregledati potrebo po varovanju okolja in racionalni rabi energije. Kompromis med obema stališčema je gotovo mogoč. Dokaz za to je tudi nova osvetlitev Kopra, kjer

se je količina porabljene energije v skupnem seštevku zmanjšala, v posameznih delih mesta pa minimalno povečala (internet 1).

Literatura

- Body-Gendrot, S. 2011: Nights in the Global City. V: The New Blackwell Companion to the City. London.
- Böhme, G. 1998: Anmutungen. Über das Atmosphärische. Ostfildern.
- Chevalier, J., Gheerbrant, A. 1993: Slovar simbolov. Ljubljana.
- Faßler, M., Terkowsky, C. 2006: Urban fictions. München.
- Fromm, L. 2008: Wohnen in der Stadt. V: Die Stadt als Wohnraum. Freiburg.
- Hasse, J. 2004: Die Stadt ins rechte Licht setzen. Stadtilumination – ein ästhetisches Dispositiv? V: Berichte zur Deutschen Landeskunde. Bd. 78, Zvezek 4, str. 413-439
- Hasse, J. 2008: Schöner Wohnen? V: Die Stadt als Wohnraum. Freiburg.
- Lynch, K. 1984: Good City Form. Cambridge.
- Scaligero, M. 1994: Das Licht. Ostfildern.
- Schmidt, J. A. 2007: Licht in der Stadt. Materialien 36. Konrad Adenauer Stiftung.
- Schmidt, J. A., Töllner, M. 2006: StadtLicht. Fraunhofer. Stuttgart.
- Schmitz, H. 2009: Der Leib, der Raum und die Gefühle. Bielefeld.
- Urry, J. 2011: City Life and the Senses. V: The New Blackwell Companion to the City. London.
- Internet 1:
http://www.koper.si/index.php?page=static&item=2002265&tree_root=345 – Načrt javne razsvetljave v občini Koper (pridobljeno 11. 2. 2011)

LIGHTENING OF THE CITY AS A SUBJECT OF GEOGRAPHICAL RESEARCH (CASE STUDY OF KOPER)

Summary

The image of the city at daylight is much different than at night - the light and the illumination make the difference. The light is crucial for the appearance (from the object side) and for the perception (from the subject side) of the lit object. Night light is an artifact, the result of human judgment about what is needed and what is useful when it comes to visibility and illumination. Given that the decision is conscious, illumination is connected to the intellect on one side (what needs to be illuminated) and to the feeling on the other (what would be worth illuminating and how). The reasoning about and discovering the illumination of the city offers many possible interpretations; from the cultural-geographical one to town planning; from the question as to the who, what and how to light, to the effects of lightening on the cultural self-awareness of inhabitants and the image of the city. The starting point of this debate is the term personal space and the aesthetisation of living environment. There are many reasons for illumination of the city, like security, orientation, creating an image. There are also many different ways about how to illuminate individual objects and other buildings (direct, neutral and dim light are just a few possibilities). The result of the city illumination is a specific differentiation of the city area and the varied communication of lightened objects. This paper offers a discussion about the light and illumination of the city of Koper. It is a cultural-geographical study in the field of urban geography.